

Džordž Vajs (George Weiss; Njujork, 09.04.1921. - Oldvik, 23.08.2010.) bio je američki tekstopisac, kompozitor i aranžer. Pisao je i aranžirao muziku za mnoge izvođače, za mjuzikle i film.

- **What a Wonderful World** (Kakav divan svet) je balada koju su napisali Bob Til (tekst, pod pseudonimom Džordž Daglas) i Džordž Vajs (muzika). Pjesma je napisana za Luja (Louis) Armstronga koji ju je na gramofonsku ploču snimio 16.08.1967. i predstavio pred publikom 11.10. iste godine. U pjesmi se govori o lepoti sveta i trenucima sreće u svakodnevnom životu, a namera je da protivreči tadašnjem pogoršanju političke situacije u SAD-u i ratu u Vijetnamu.

Leroj Anderson (Leroy Anderson; Kembridž, Masačusets, 29.06.1908. - Vudberi, Konektikat, 18.05.1975.) bio je američki kompozitor. Pisao je orkestarsku muziku, muziku za pozorište i vokalnu muziku, uglavnom lakog karaktera.

- **The Typewriter** (pisača mašina) je kratka orkestarska kompozicija koja kao instrument (udaraljke) koristi pisaču mašinu. Kompoziciju je Anderson napisao 09.10.1950. a prvi put je izvedena na snimanju 08.09.1953. u Njujorku za *Decca Records*.

Klod Fransoa (Claude François; Ismailija, 01.02.1939. - Pariz, 11.03.1978.) bio je francuski pevač, kompozitor i tekstopisac. Autor je 277 pesama, imao je oko 2000 nastupa na sceni i preko 60 miliona prodatih ploča.

Žak Revo (Jacques Revaux; Aze na Šeru, 11.07.1940.) je francuski kompozitor šansona. Najpoznatije mu je delo *Comme d'habitude* koje je napisao s Klodom Fransoaom, a pisao je muziku i za poznate francuske pevače, među kojima su mnogi hitovi koje je napisao za Mišela Sardua (Michel Sardou).

- **My Way** (Moj način) je američka verzija francuske pesme *Comme d'habitude* (Kao obično) iz 1967. godine za koju su muziku napisali Klod Fransoa i Žak Revo, a tekst Klod Fransoa i Žil Tibo (Gilles Thibaut). Stihove američke verzije napisao je Pol Enka (Paul Anka) za Frenka Sinatru, koji ju je 1969. snimio pod imenom *My Way*. U izvornom francuskom tekstu se govori o kolotečini kad usahne ljubav, a u američkom se iz poznog doba bez žaljenja sagledava proživljeni život.

Erol Garner (Erroll Garner; Pitsburg, 15.06.1923. - Los Anđeles, 02.01.1977.) bio je američki džez pijanist, vođa orkestra i kompozitor. Mnoge njegove kompozicije postale su džez standardi, a najpoznatija od njih je *Misty*.

- **Misty** (Zamagljeno) je balada koju je Garner napisao 1954. godine, ali tek nakon dodavanja teksta koji je Džoni Berk (Johnny Burke) napisao 1955. godine i obrade Džonija Matisa (Johnny Mathis) 1959. godine postala je hit i sad se nalazi na 56. mestu džez standardâ.

Bitlsi (*The Beatles*) je bivša britanska pop-grupa. Muzički i društveni fenomen 1960-ih godina, smatra se vodećom i najuticajnijom grupom svih vremena. Osnovana je 1957. u Liverpulu, a raspala se 1970. godine. Članovi su bili Džordž Harison (George Harrison), Džon Lenon (John Lennon), Pol Makartni (Paul McCartney) i Ringo Star (Ringo Starr).

- **Can't Buy Me Love** je kompozicija Pola Makartnija iz 1964. godine, objavljena kao naslovna na šestom singlu Bitlsa. Iste godine bila je na prvom mestu mnogih svetskih rang-lista.

Trivia & Varia

- Džez standard je muzička kompozicija iz džez repertoara koja je naročito poznata i popularna među izvođačima i slušaocima. Nisu sve kompozicije napisali kompozitori džeza - mnoge potiču iz mjuzikla, popularnih melodija, pa čak i iz narodne muzike. Popis dela nije konačan, i vremenom se menjao. Kako džez muzika nije strogo vezana za notne zapise, već dozvoljava slobodu izvođenja, većina muzičara ima svoju obradu, pa je broj obrada jedno od merila važnosti kompozicije. *St. Louis Blues* iz 1914. godine je 20 godina bila na vrhu popisa, ali sad primat drži kompozicija *Body and Soul* ("Dajem ti telo i dušu", 1930). Na drugom mestu je *All the Things You Are* ("Sve što si ti", 1939). **Summertime** je na trećem mestu, s preko 33000 snimaka obrada raznih pevača i grupa.

- "Rapsodija u plavom" je na otvaranju Olimpijskih igara 1984. u Los Anđelesu izvedena na 84 klavira. Pijanisti su bili isključivo muškarci - u obrazloženju Organizacionog odbora "zašto nema žena?" stoji da svaki od muškaraca predstavlja Džordža Geršvina.

- Dok je Džordž pisao "Rapsodiju u plavom", Ajra Geršvin je bio na izložbi slikara Džejmisa Vistlera (James Whistler). Vistler je kao paralelu slikarstva s muzikom, za isticanje tonaliteta i stavljanje sadržaja u drugi plan, mnoga svoja dela nazvao "aranžman", "simfonija", "nokturno", npr. "Aranžman u sivom i crnom br. 1" (*Arrangement in Grey and Black No. 1*), "Nokturno u crnom i zlatnom - pad rakete" (*Nocturne in Black and Gold - The Falling Rocket*), "Simfonija u belom, br. 1" (*Symphony in White, No. 1*) itd, pa je Ajra na osnovu naslova slika dobio ideju za naslov rapsodije.

NIŠKI SIMFONIJSKI ORKESTAR

NESLUŽBENI PROGRAM

PREMIJERNI KONCERT

ČETVRTAK, 6. SEPTEMBRA 2018. U 20 SATI

SALA NIŠKOG SIMFONIJSKOG ORKESTRA

Dirigent: Svilen Simeonov

Solisti: Dimitar Bakardžijev, saksofon
Bojan Mladenović, klavir

Niški simfonijski orkestar

P R O G R A M

Džon Kander

New York, New York

Džordž Geršvin

Izbor iz opere "Porgi i Bes"

- *Bess, You Is My Woman Now*

- *I Got Plenty o' Nuttin'*

- ~~*My Man's Gone Now*~~

- *Summertime*

Leonard Bernstajn

Izbor iz mjuzikla "Priča sa zapadne strane"

(orkestarska verzija)

- *I Feel Pretty*

- *Maria*

- *America*

Bob Til / Džordž Vajs

What a Wonderful World

Leroj Anderson

The Typewriter

Klod Fransoa / Žak Revo

My Way

Erol Garner

Misty

Bitlsi

Can't Buy Me Love

Džordž Geršvin

"Rapsodija u plavom"

Ovaj program u elektronskom obliku, glosar, kao i druge zanimljivosti možete pogledati na stranici <http://bonc1.users.sbb.rs/>

O izvođačima

Biografije dirigenta i solista možete pročitati u službenom programu NSO-a.

Niški simfonijski orkestar osnovan je 1952. godine pod imenom "Simfonijski orkestar Radio Niša" i od tada jedna je od najznačajnijih institucija kulture u Srbiji. Sarađivao je s mnogobrojnim vodećim umetnicima iz zemlje i inostranstva. Nastupao je širom Evrope, kao i na značajnijim festivalima, na primer na Dubrovačkim letnjim igrama, Mokranjčevim danima u Negotinu i festivalu Olympus u Grčkoj. NSO je osnivač i organizator Niških muzičkih svečanosti (NIMUS), značajnog festivala s 30-godišnjom tradicijom. Za svoj rad Orkestar je dobio više nagrada i priznanja. Stalni sastav orkestra:

Prve violine Stanislava Alađozovski koncertmajstor Sanja Jović Đorđević zam. koncertmajstora Jasna Mijović Katarina Pešić Jelena Gušić Slobodan Jevtić Bojana Đolović	Viole Vladan Veljković principal Saška Stojanov Krstić zamenik principala Zlata Filipović Irena Veljković Suzana Savić	Flaute Tatjana Veličković Minčić principal Oboe Vladimir Vezenković principal Marjan Radevski Klarineti Saša Minčić principal Aleksandar Mitić Fagoti Đorđi Alađozovski principal	Horne Danilo Filipović principal Jelena Nikolić Srđan Kurtić Milan Azirović Trube Darko Dimitrijević principal Aleksandar Milenković Tromboni Nenad Vuksanović principal Bojan Vidanović

Kompozitori i dela

Džon Kander (John Kander; Kansas Siti, 18.03.1927.) je američki kompozitor. U saradnji s tekstopiscem Fredom Ebom (Ebb) napisao je mnogobrojne mjuzikle, od kojih su najpoznatiji "Kabare" (*Cabaret*) i "Čikago" (*Chicago*).

- **New York, New York** (Njujork, Njujork) je tema iz istoimenog filma iz 1977. godine za koju je muziku i tekst napisao tandem Kander-Eb. Pesmu u filmu peva Lajza Mineli (Liza Minnelli), ali se kasnije pesma vezuje prvenstveno za Frenka Sinatru koji ju je snimio 1979. godine i od tada je jedna od najpopularnijih pesama o Njujorku.

Džordž Geršvin (George Gershwin; Njujork, 26.09.1898. - Los Anđeles, 11.07.1937.) bio je američki kompozitor i pijanist. Sviranje klavira učio je kod Čarlsa Hambicera (Charles Hambitzer), koji ga je takođe uputio u evropsku klasičnu muziku. Kompoziciju je učio kasnije, kod nekoliko učitelja. Karijeru je počeo svirajući na klaviru kao demonstrator u prodavnicama nota, ali je ubrzo počeo da piše muziku za brodvejska pozorišta, zajedno sa svojim bratom Ajrom (Ira), koji je pisao stihove i libreta. Osim popularne muzike, pisao je i koncertna dela, a prelaskom u Holivud i muziku za film. Geršvinov opus obuhvata deset orkestarskih dela (od kojih su najpoznatija "Rapsodija u plavom" i "Amerikanac u Parizu"), dela za solo klavir, dve opere (od kojih je poznatija "Porgi i Bes"), 19 mjuzikla i muziku za pet filmova. Geršvin je začetnik novog stila, simfonijskog džezza, i uticao je na mnoge kasnije kompozitore.

• "Porgi i Bes"

"**Porgi i Bes**" (*Porgy and Bess*) je opera u tri čina (devet slika) koju je Džordž Geršvin napisao na libreto DiBoza Hejvorda (DuBose Heyward). Stihove su pisali Hejvord i Ajra Geršvin. Premijera je izvedena 30.09.1935. u Bostonu. Opera je slabo primljena zbog rasne teme, i tek je 1950-ih godina stekla popularnost. U Americi je priznata kao prva američka opera tek 1976. godine. Opera je bazirana na motivima džezza, bluzna i crnačkog folklor. Radnja se odigrava oko 1870. godine, a smeštena je u fiktivnu crnačku četvrt *Catfish Row* u Čarlstonu u Južnoj Karolini, u kojoj vladaju ubistva, droga i

prostitucija. Hromi prosjak Porgi zaljubljen je u zavodljivu Bes, udatu za alkoholičara... Mnoge kompozicije iz opere, kao što su ove u programu, postale su hitovi i izvode se samostalno.

- **Bess, You Is My Woman Now** (na nepravilnom engleskom: Bes, ti si sad moja žena) je duet iz drugog čina opere u kojoj Bes i Porgi iskazuju ljubav jedno prema drugome.

- **I Got Plenty o' Nuttin'** (žargon, Nemam ništa) je arija Porgija iz drugog čina kojom veselo prihvata siromaštvo kao zamenu za slobodu od briga i za druge važnije stvari u životu, kao što su ljubav, Bog i pesma.

- ~~**My Man's Gone Now** (Moj čovek je otišao) je arija Serene iz prvog čina u kojoj oplakuje ubijenog supruga Robina.~~

- **Summertime** (kod nas poznata kao "Samertajm", "Leto", "Letnje doba", "Letnje vreme") je uspavanka, arija Klare u a-molu u bluz stilu iz prvog čina opere "Porgi i Bes", a tema se ponavlja kasnije u operi. Jedna je od najobrađivanijih kompozicija u istoriji snimanja muzike.

• "Rapsodija u plavom"

"Rapsodija u plavom" (*Rhapsody in Blue*) je rapsodija u tri veće celine u kojoj je Geršvin spojio elemente evropske klasične muzike, jevrejske pesme, crnačkog džezza i bluzna, predstavljajući raznolikost Amerike. Radni naslov bio je "Američka rapsodija", ali je Ajra Geršvin predložio promenu imena - *in Blue* u naslovu je igra rečima, odnosno naslov bi se mogao tumačiti kao "u plavom" ili "u bluzu" ("Rapsodija u stilu bluzna").

Pol Vajtmen (Paul Whiteman), vođa džez orkestra, za svoj koncert pod nazivom "Eksperiment u modernoj muzici" (*An Experiment in Modern Music*) naručio je dela od nekoliko kompozitora, a od Geršvina je naručio "džez koncert". Umesto koncerta, Geršvin je napisao rapsodiju u verziji za dva klavira, a orkestraciju je uradio Ferdi Grofé (Ferde Grofé), Vajtmenov pijanist i aranžer. U sklopu koncerta, Rapsodija u plavom sa svojim orkestrom premijerno izveo 12.02.1924. u Njujorku, s Geršvinom kao pijanistom. Iako je Rapsodija izvedena preposlednja na koncertu koji je predugo trajao (26 posebnih stavova podeljenih u dva dela i 11 sekcija), kad je publika već gubila strpljenje, postigla je ogroman uspeh i Geršvinu donela svetsku slavu. Grofé je kasnije uradio nekoliko orkestracija za veći orkestar, a među najčešće izvođenim je njegova orkestracija iz 1942. godine za simfonijski orkestar. Trajanje kompozicije je oko 15 minuta.

Leonard Bernstajn (Leonard Bernstein; Lorens, Masačusets, 25.08.1918. - Njujork, 14.10.1990.) bio je američki kompozitor, dirigent i pijanist. Slavu je stekao kao dugogodišnji dirigent Njujorške filharmonije. Najpoznatije njegovo delo je mjuzikl "Priča sa zapadne strane". Pisao je mjuzikle i druge muzičke forme, među kojima i tri simfonije. Njegov stil odražava uticaje džezza i jevrejske muzike, kao i Džordža Geršvina i Arona Koplenda (Aaron Copland).

• "Priča sa zapadne strane"

"**Priča sa zapadne strane**" (*West Side Story*) je mjuzikl u dva čina. Muziku je napisao Leonard Bernstajn, libreto Artur Lorenc (Arthur Laurents) a stihove Stiven Sondhajm (Stephen Sondheim). Mjuzikl je premijerno izveden 26.09.1957. u Njujorku. Mjuzikl je slobodna adaptacija Šekspirove tragedije "Romeo i Julija", s radnjom smeštenom u 1950-te godine na Menhetnu u Njujorku: zavađene "porodice" su ulične bande, belaćka *Jets* (Rakete) i portorikanska *Sharks* (Ajkule). Bivši član "Raketa" Toni zaljubljuje se u Mariju, sestru vođe bande "Ajkula"... Bernstajn dočarava rivalstvo bandi kombinacijom džezza, klasične opere i latinoameričke muzike. Mnoge kompozicije iz mjuzikla su postale hitovi, kao što su ove iz programa.

- **I Feel Pretty** (Osećam se lepom) je pesma s početka drugog čina. Marija u zanosu peva o svojim osećanjima.

- **Maria** (Marija) je arija Tonija iz prvog čina. Kad sazna ime devojkice u koju se zaljubio, peva joj podoknicu. Ime "Marija" se u pesmi javlja čak 27 puta.

- **America** (Amerika) je pesma iz prvog čina u kojoj Anita (devojka Bernarda, vođe "Ajkula") brani Ameriku, a Rozalija (jedna od devojaka "Ajkula") žali za Portorikom. Muzika je u latinoameričkom stilu.

Bob Til (Bob Thiele; Njujork, 27.07.1922. - Njujork, 30.01.1996.) bio je američki producent i kompozitor, poznat kao izdavač snimaka mnogih poznatih džez muzičara.